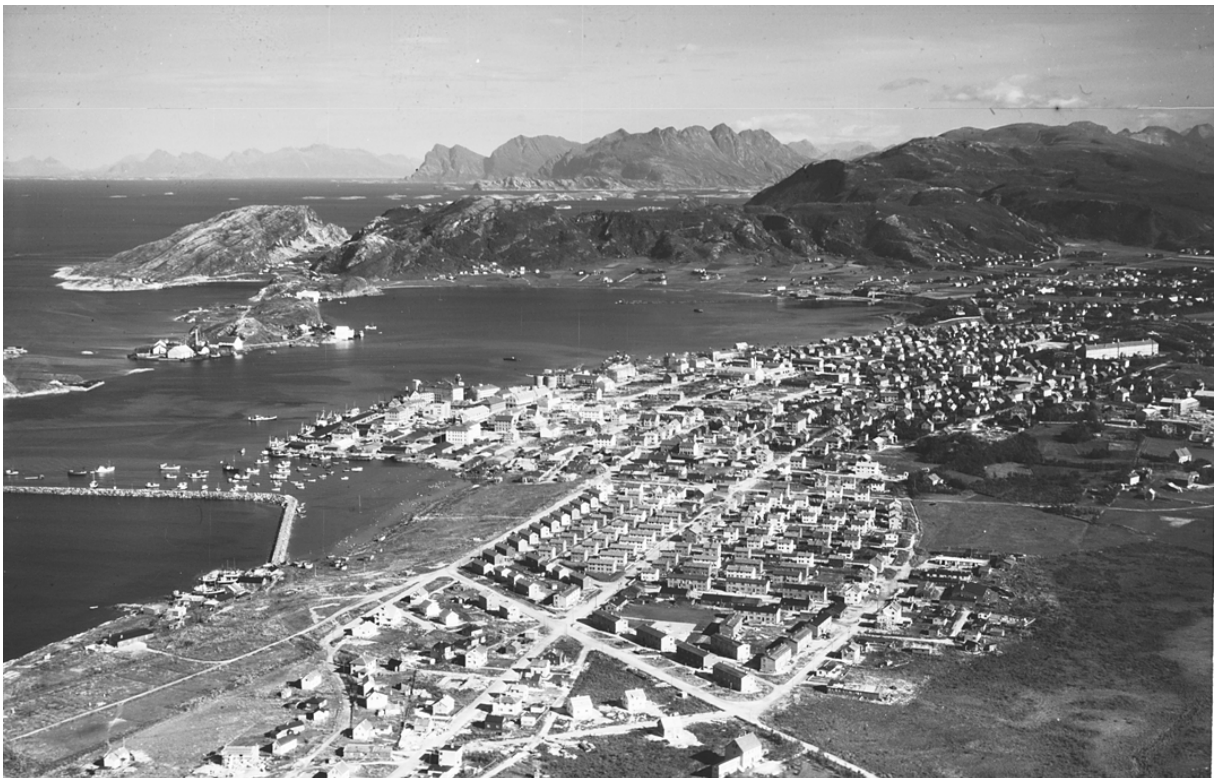

FORMINGSVEILEDER FOR DELER AV SVENSKEBYEN

- PRINSENS GATE**
- FREDENSBORGVEIEN**
- TORGNY SEGERSTEDS VEI**
- SVENSKHUSENE I RESTERENDE GATER**

BODØ KOMMUNE

Denne veilederen er ment som et hjelpemiddel for alle som er interessert i Svenskbyens opprinnelse og for eiere av verneverdige hus i området. Her vises en oversikt over bygningstegninger og bygningsdetaljer. Det blir gitt eksempler på måter å utvide de ulike typene hus på.

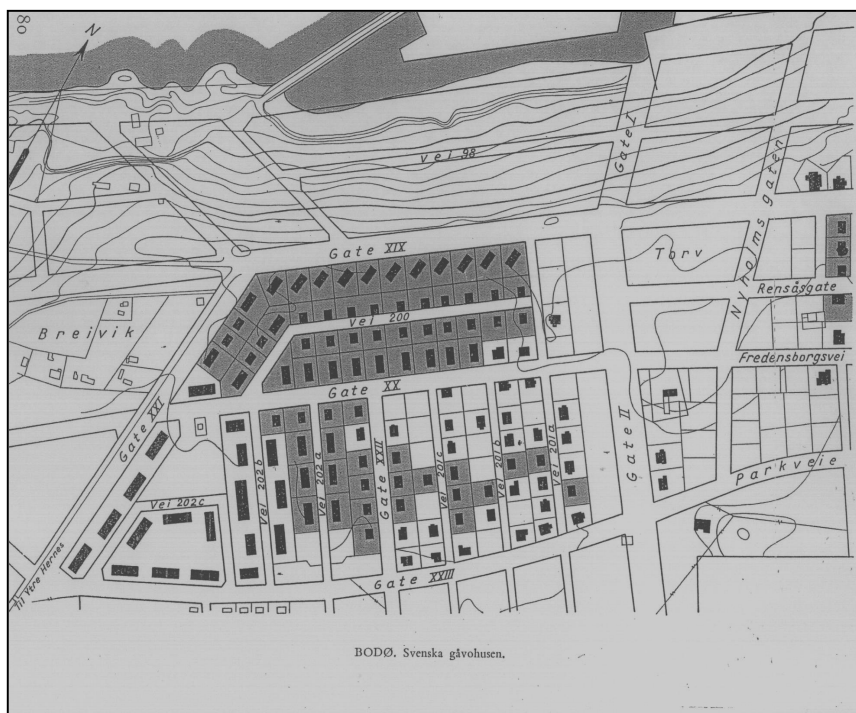
Historie

I 1939 bodde det 5142 mennesker i Bodø. Byen ble bombet 27. og 28. mai 1940 og store deler av byen brant ned. Det var på den tiden 760 hus i Bodø av disse ble 420 totalt skadet i brannen. 380 av disse var bolighus, dermed stod 3707 mennesker uten tak over hodet.

Det oppstod dermed en akutt boligmangel og allerede i juli 1941 fikk Bodø tilbud om bolighjelp fra Sverige. Det var Svensk Røde Kors som stod bak hjelpen med Svenskhusene. Totalt mottok byen 30 tomannsboliger og 47 enkelthus, fordelt på 107 leiligheter. Det ble i tillegg kjøpt inn nesten 40 hus av privatpersoner. Disse ble plassert på ulike steder i byen. svenskhusene var tegnet i Sverige og fikk typenavnet "Norge". Husene var i stor grad halvfabrikata. De ble sendt til Bodø i store ferdig lemmer. Først kom de med tog til Narvik for så å bli sendt videre derfra med båt. Bodø mottok også et hus fra Gjøvik kommune.

Svenskbyen er mer enn bare svenskhus, innenfor området finnes det et sveitserhus fra 1895, førkrigshus fra "egne hjem" bevegelsen, funkishus, boliger og borettslagshus fra 1940-50-60-tallet. Dette gjør man innenfor et begrenset område kan se viktige boligutviklingstrekk fra flere tiår. Det opprinnelige er i god behold.

Plassering av svenskhusene

Byggeteknisk

Det ble stilt strenge krav til hvordan husene skulle settes opp og hvilke materialer som skulle brukes. Det var en egen nemnd som hadde ansvaret for arbeidet at alt ble riktig utført, Krigsskadetrygdens gjenreisningsnemnd. Det var utarbeidet detaljerte tegninger og gitt nøye beskrivelser for alt, fra malingstyper til plassering av spiker og ringeklokker. Noe som har bidratt til en svært homogen bebyggelse.

Vegger

Husene var kledd i smalt lekterpanel og hadde ikke hjørneforsterkning.

Veggene kom som 2" plankreisverk, utvendig kledd med 3 lag papp og 2 lag panel. Innvendig ble husene kledd med halvharde trefiber kledninger. Det ble isolert med asfaltpapp.

Det var ønskelig om at så mye som mulig ble malt, med det ble påpekt at vinduer, dører, listverk, gulver og tretrapper skulle førstprioriteres.

Til ytterveggene var det tillat med komposisjonsmaling: Odico, Mattmur, Nodesti og Temperatin.

Men det kunne også brukes beis eller oljemaling om det var ønsket.

På søknaden om overtagelse av svenskhusene måtte kjøper skrive under på at de ikke hadde tillatelse til å male om husene utvendig uten bygningssjefens tillatelse

Utvendig trapp

Den utvendige trappen ble oppført i betong, trinnene og bunnplaten ble pusset med sementmørtel og ble så stålpusset. De skulle støpes av 40cm tykk beting i blandingsforholdet 1:5:7. En kunne bruke inntil 20 % sparestein, denne skulle ikke være så stor at den er gjennomgående med vegg.

På type 8 var trappen ett trinn over terrenget, på type 7 var trappen høyere.

Murarbeid

Til alt murarbeid ble det brukt velbrent tegl, vellesket kalk og ren skarpkornet sand. Under lagring og etter at steinen er kommet på plass må den beskyttes for regn og fuktighet. Det ble murt med fulle fuger. I døråpninger skulle det innmures impregnerte spikerslag i fugetykkelse, minst 3 stykk på hver side. Om temperaturen under arbeidet skulle synke til under 0°C, var det ikke tillatt å mure uten godkjenning fra kontrollør.

Pipe

Til pipene var det den beste steinen som skulle brukes. I kjelleren ble det innmurt en røykkanal med en dobbelt feieluke av støypejern. På badet og vaskerommet samt i kjellergangen i hustype 7 og 8 ble det murt inn en avtrekksventil i forbindelse med ventilasjonskanalen. Pipen ble dekt med bly eller mønjet støpejernshette. Det var også tillatt å bruke skiferheller eller en støpt betongplate med jerninnlegg.

Tak

Skifer var pålagt, da kvadratiske ruteheller - nordenfjellske tekning. Det var også tillatt med andre typer skiferheller om denne typen ikke kunne skaffes. Skiferen skulle spikres til lektene med galvanisert skiferspiker, med dobbelspikring på nederste rad. Lektene ble levert fra Sverige. Gavlene og raftene er knappe, noe som passer godt i Nord-Norge og Bodø hvor det kan være mye vind.

Vindu

Vindusglassene skulle leveres fra Sverige og innettes med 3mm maskinglass, det samme gjaldt for ruten i inngangsdøren. Alle vinduer ble regnet dobbelt.

Vinduene skulle kittes inn, eller festes med trelister om kitt ikke kunne skaffes
Vinduene hadde opprinnelig to fag, men har fått en tverrsprosse som har fått tilnavnet okkupasjonsprosse.

Farger

Fargeskalaen var opprinnelig mer begrenset enn slik den fremstår i dag, de aller fleste husene var hvite, ellers var oker, rødt, blått, og lys grønn vanlig. Vindusrammene var oftest hvite, eller i andre lyse farger slik det var vanlig på 1940-tallet, mens dørene hadde en mørkere farge, her grønt eller blått.

Høyder og mål

De ulike typene var av ulik størrelse og rominndeling, type 2 for eksempel har en grunnflate på 60m² og består av en leilighet med 3 rom og kjøkken i hver etasje. Mens type 8 har en grunnflate på 100m², og består av to leiligheter med to rom og kjøkken i hver etasje.

Gesimshøyde	5,86meter.
Takhøyde	2.05meter.
Kjellermur	40centimeter høy, og minst 40centimeter tykk
Takvinkel	28°

Fra Sverige skaffet byggherren: trehusene over grunnmuren komplett med ferdig innsatte dører og vinduer, samt trapper og listverk. Han skaffer også dører og listverk til kjellerne. Det meste blir levert i monteringsklare deler. Byggherren skaffer også spiker, glass til vinduer, papp til takteking og isolasjon av murkroner, og trefiberplater til å kle alle innvendige vegger.

Begreper

Altan: Egnet uteoppholdsplass, med rekkverk, på tak over utbygg på en bygning.

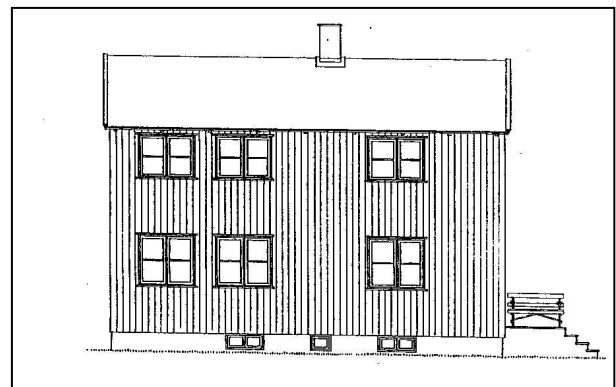
Balkong: Oppholdsplass, med rekkverk, på fremspringende platting på utvendig vegg, også når plattingen er delvis eller helt rykket innenfor vegglivet.

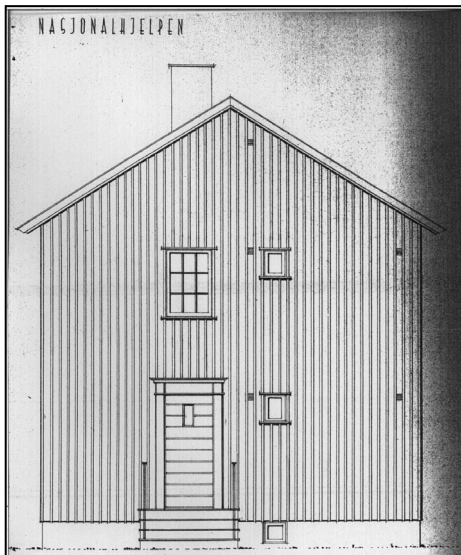
Veranda: Fundamentert utbygging på hus (gjerne tilliggende hage), med tak, båret på søyler/stolper evt. lukket med glass (glassveranda) samt evt. med altan på taket.

Terrasse: Avsatslignende, flat terrengformasjon, naturlig eller kunstig. Forhøyet og (for eksempel) hellelagt oppholdsplass uten tak, foran en bygnings 1.etasje, gjerne mot hage, med dør mellom terrasse og hage, evt. omgitt av balustrade eller rekkverk.

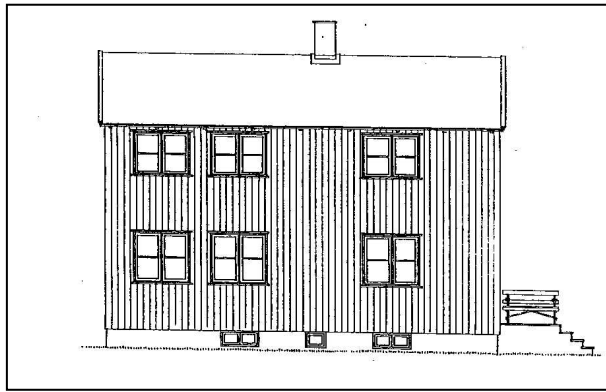
Karnapp: Overdekket, men ikke fundamentert, utbygg på en fasade, eller hushjørne.

Originaltegninger

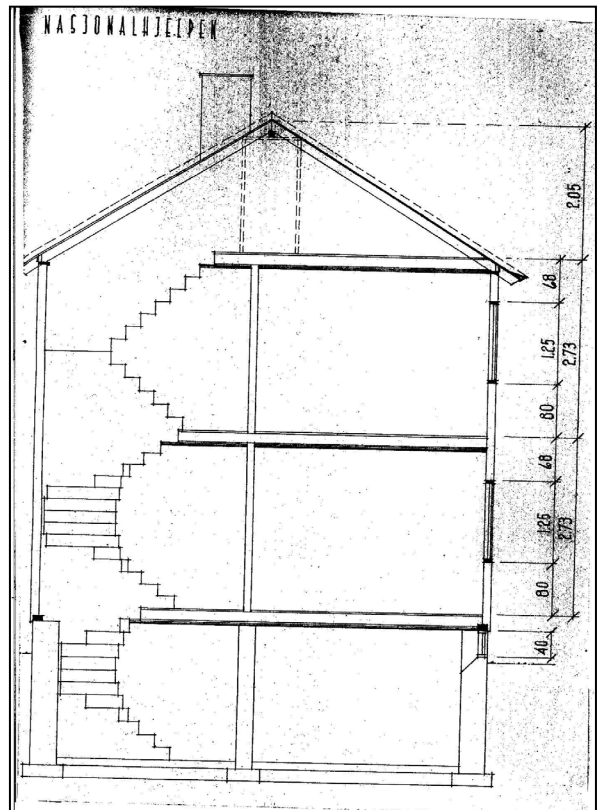
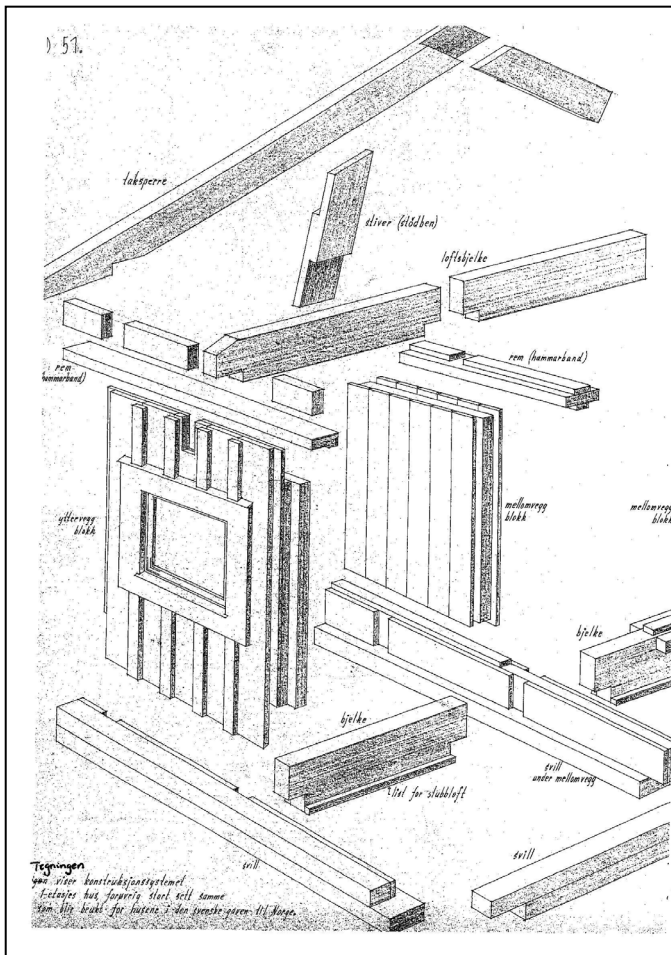

Mønevegg

Hovedfasadevegg

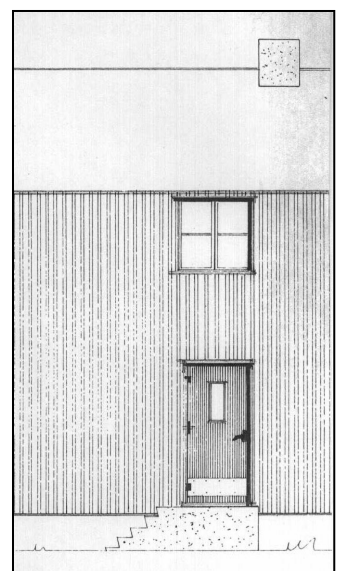
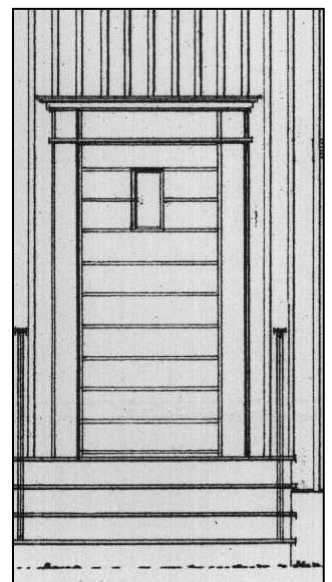
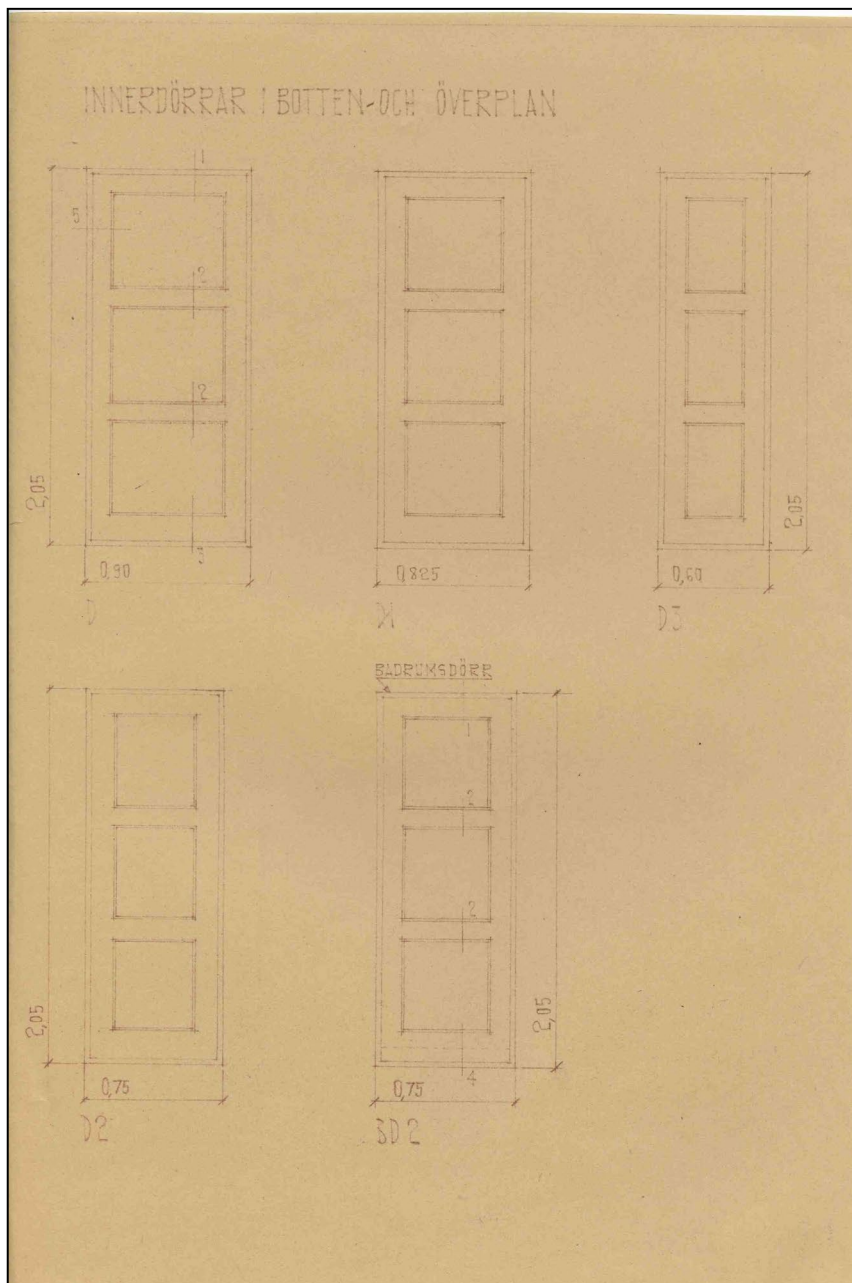
Den vanlige skader på skifertak er at festet til steinen ødelegges av råte. Det forekommer at enkeltsteiner sprekker, disse kan enkelt skiftes ut. Er undertaket skadet, må taket tekkes om. Da fjerner man skiferen og sorterer den, vanligvis vil man kunne bruke mesteparten av steinen på nytt. Taket bør sjekkes minst en gang i året, vannmengden vil være størst nederst på taket, så her bør en sjekke ekstra nøye.

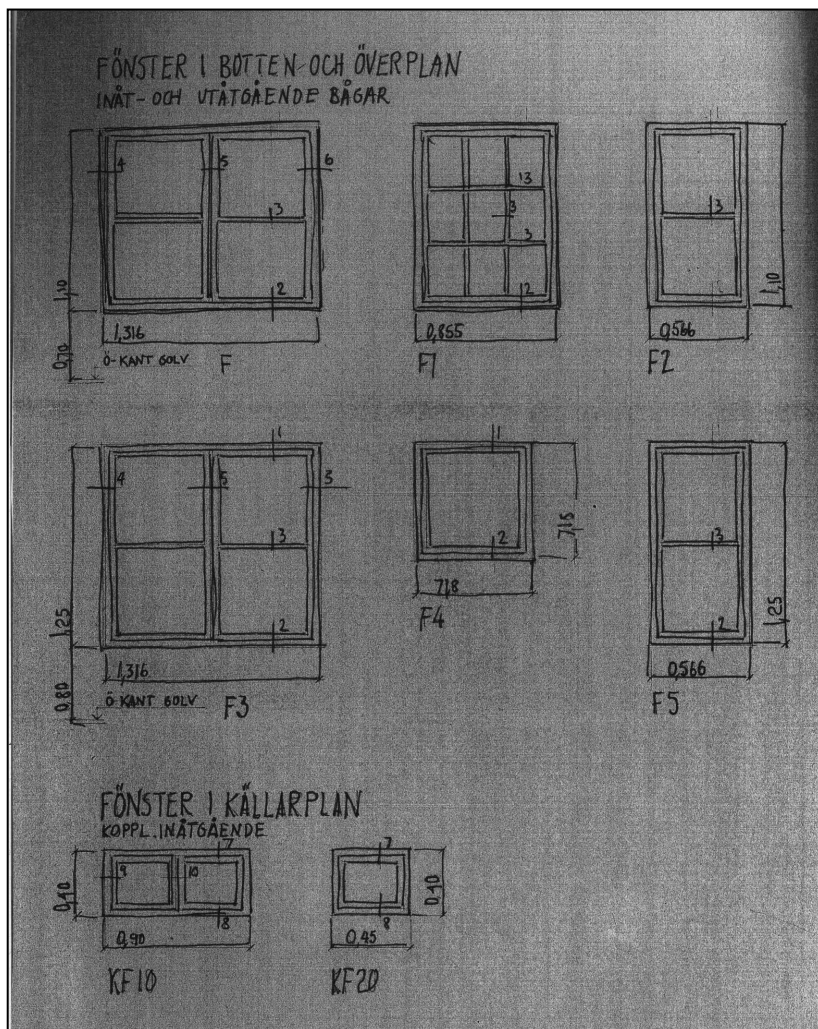
Mose må fjernes, dette gjøres best med en jernrake, stålbørste el. Ikke bruk høytrykksspyler da dette kan føre vann inn på undertaket. Kjemiske midler mot mose har kort virketid og anbefales ikke. Beslag bør være lik de opprinnelige. I kyststrøk bør disse males, beslag av sink og galvanisert stål må avfettes og etsegrunnes før de males med oljemaling.

Når du skal gå på et skifertak så legg gjerne ut en stige el til å gå på for å fordele vekten bedre.

Dører og vinduer

Når vinduer har gjennomgående sprosser blir midtposten bredere, enn på vinduer som ikke har gjennomgående sprosser.

Original trapp, portal og panel, trappen har plass til en liten benk på siden, vanlig i Sverige

Torgny Segersteds vei 6, her ses den opprinnelige plasseringen og størrelsen på vinduene

Takrenner og maling

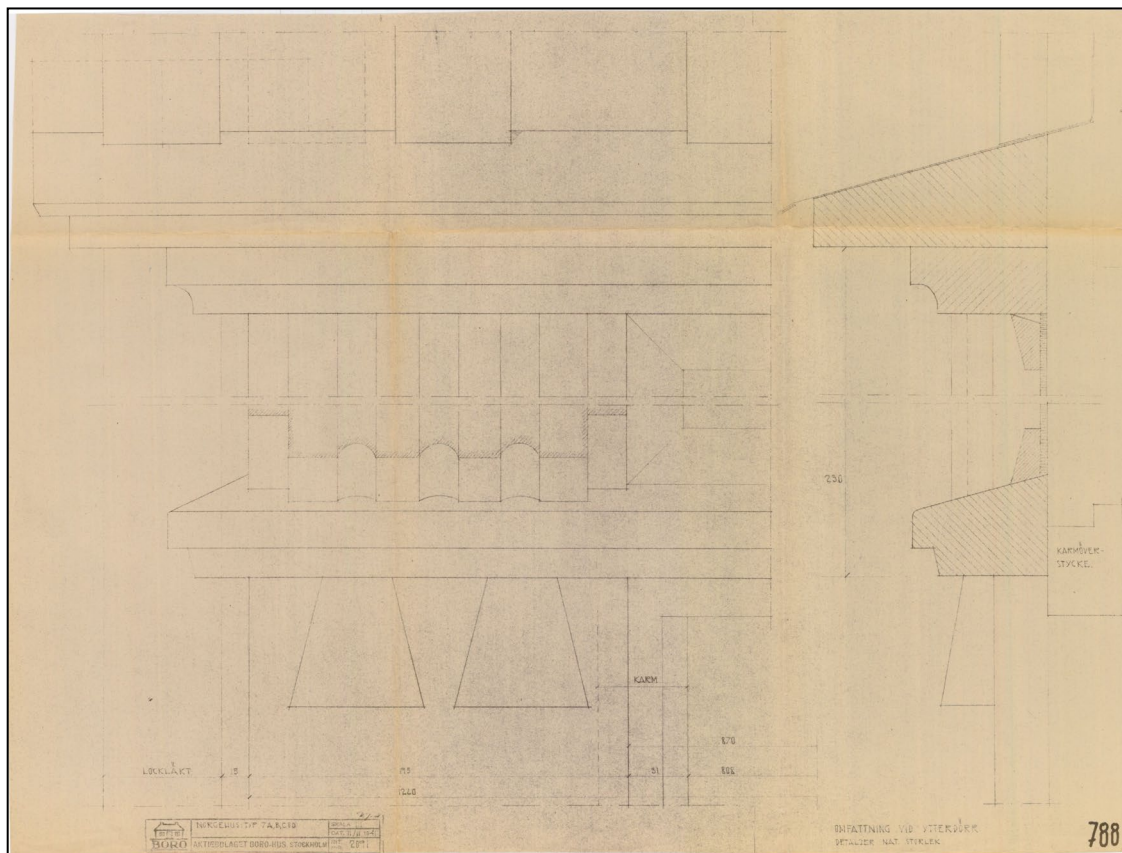
På hus eldre enn 50 år har det mest sannsynlig blitt brukt takrenner og beslag av sink, galvanisert stål eller kobber.

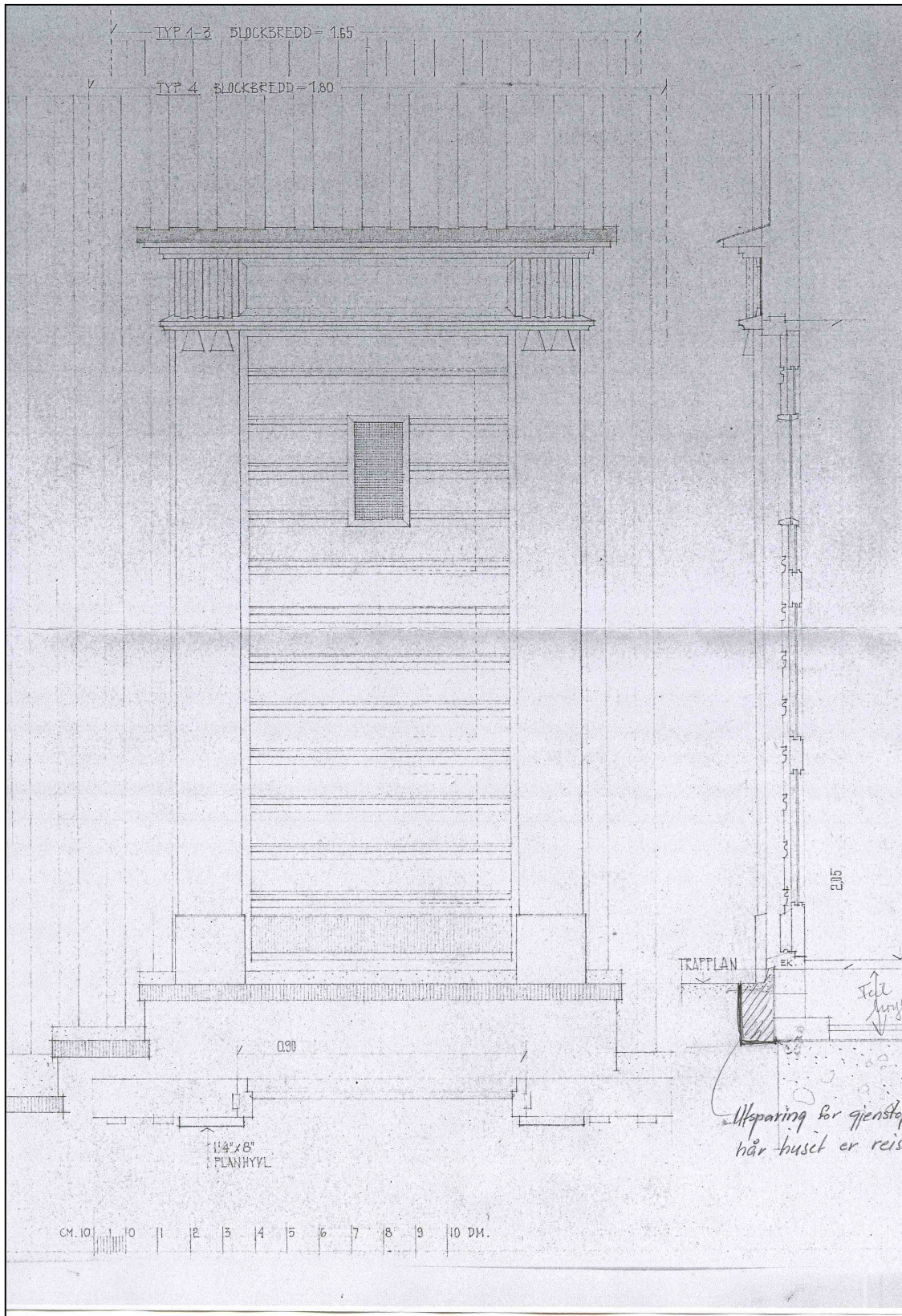
Nedløpene ble utformet med skarpe knekk. Sink og galvanisert stål må avfettes og etsgrunnes før maling med en dekkende oljemaling. Visse kombinasjoner av metall resulteres i galvanisk korrosjon. Et edelt metall skal ikke komme i kontakt med, eller renne av til, et uedelt metall. Fra edelt til uedelt er rekkefølgen kobber, bly, jern og sink. Kombinasjonen kobber/sink er særlig uheldig. (kilde Gode råd om eldre hus)

I hus fra før 1950 er innvendig treverk mest sannsynlig vært malt med linoljemaling, og det anbefales at man fortsetter med det. Det anbefales ikke å sparkle først om dette ikke er gjort tidligere. Sparkel sprekker lett siden inneklimate i dag er svært tørt. Er gammelt sparkel sprukket kan det repareres med linoljesparkel laget av kritt, linolje og vann. Maler du med linolje og det nødvendig med et grunningsstrøk, må dette også være linolje og ha samme farge som dekklaget.

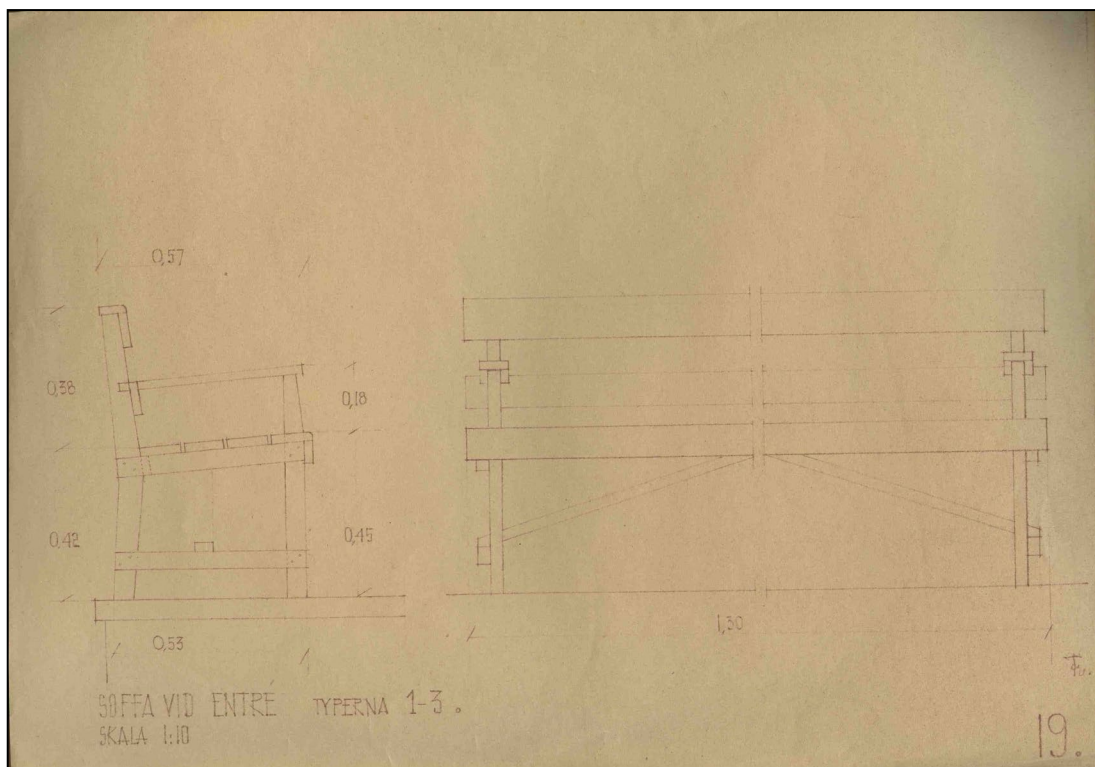
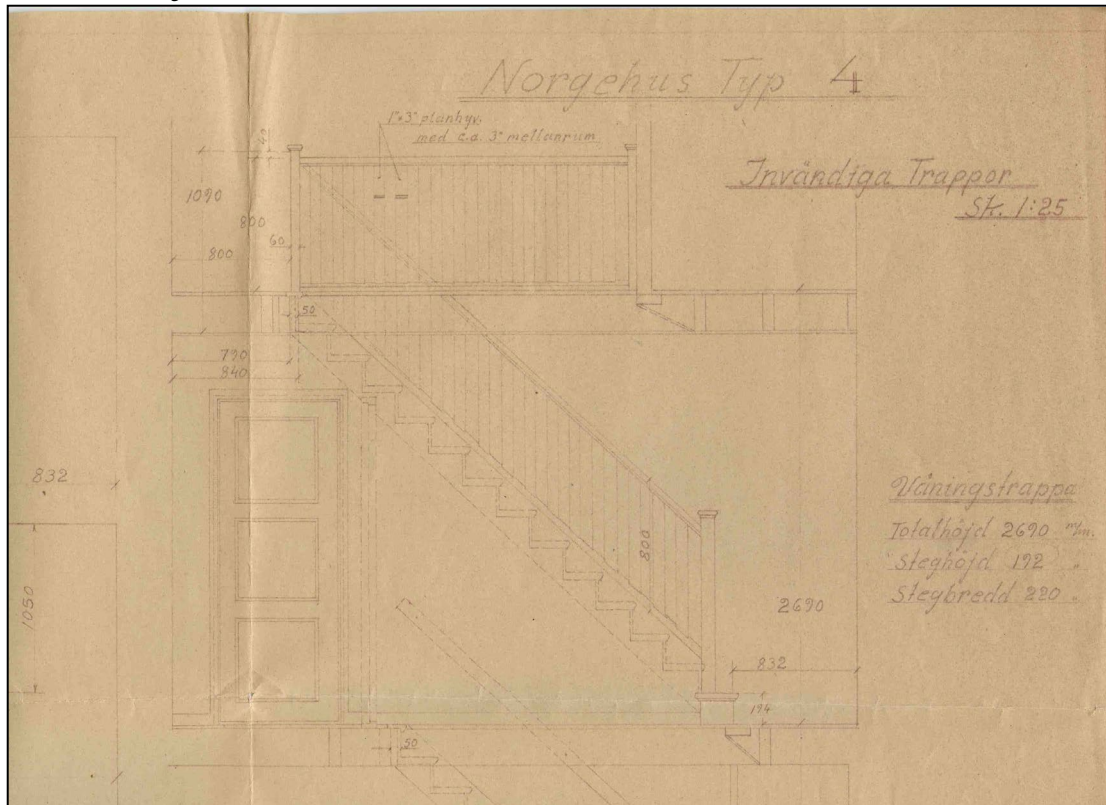
Maling skal gå fra mager til fet maling, det er bedre med flere tynne strøk enn et tykt. (kilde Gode råd om eldre hus)

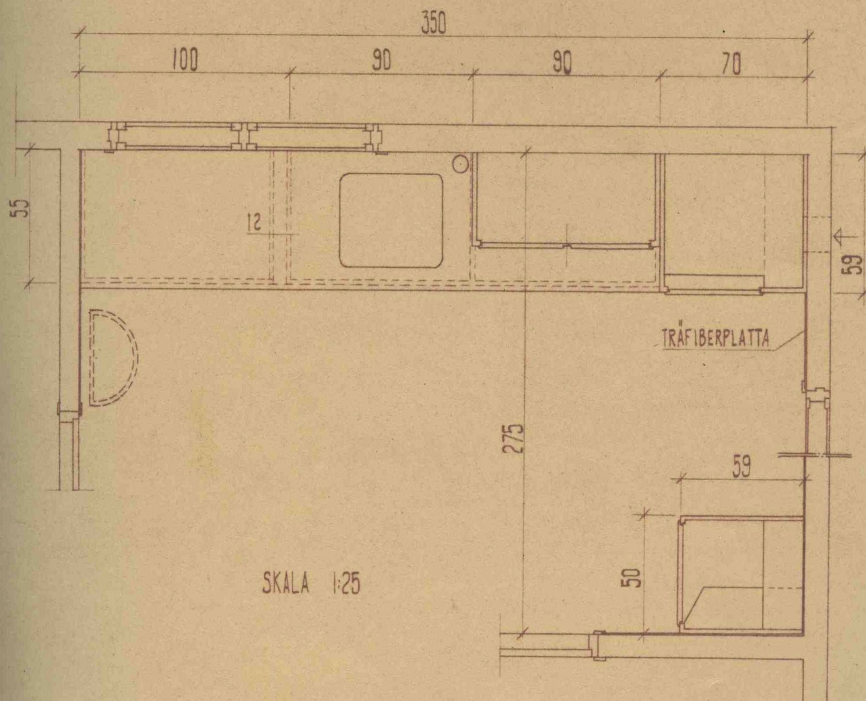
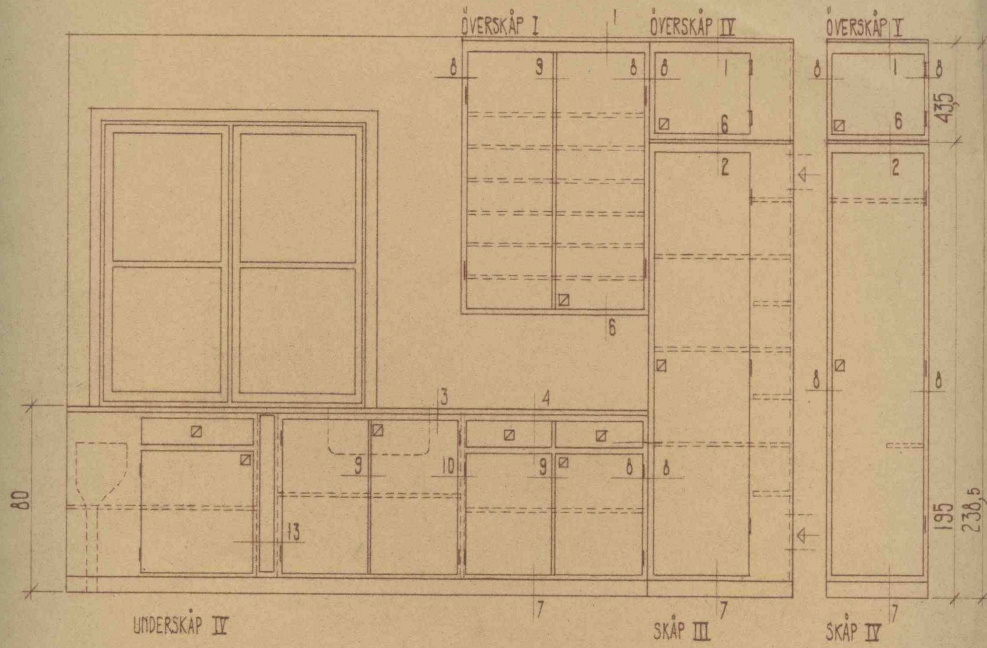
Portalen

Ulike detaljer

Til høyre:
Ytterdør med
original trapp,
dør og portal,
fargene er også lik
de opprinnelige
fargene.

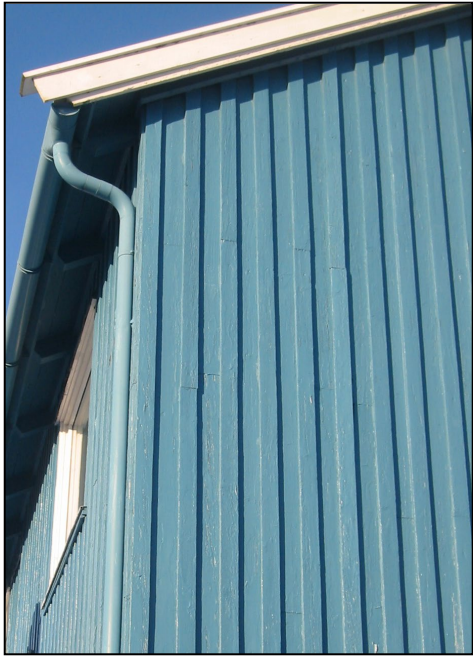
Til venstre
Kortvegg type 4,
den opprinnelige
plassering av
vinduer, rett type
sprosser.

Gateløp i Torgny
Segersteds vei, her
ønskes det ingen
utbygging mot gaten

Hovedfasade mot hagen, her ønskes det
minimalt med utbygging

Takrenne, her ses listverket under mønet, et typisk klassisistisk trekk, sammen med portalen.

Plassering av vindu og ventiler

Ventil, kjellervindu og avslutning på takrenne, slik de opprinnelig har vært.

Nærbilde av panel, her ses bredden på lektene, original grønnfarge kan skimtes på siden

Opprinnelig gateskilt

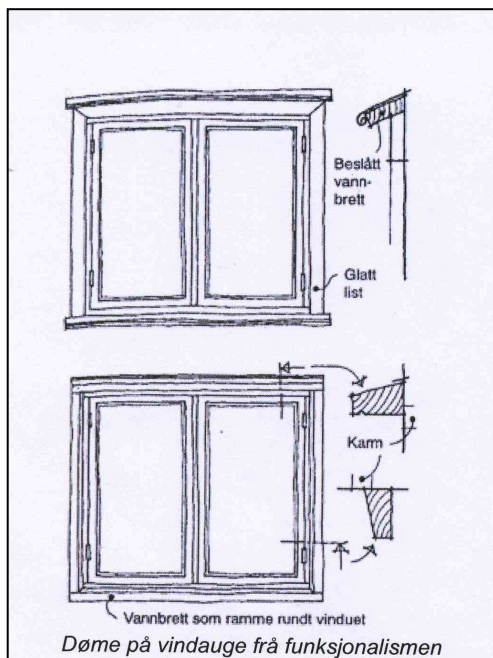
Originalt nummerskilt

Farger og stil Sveitserhus

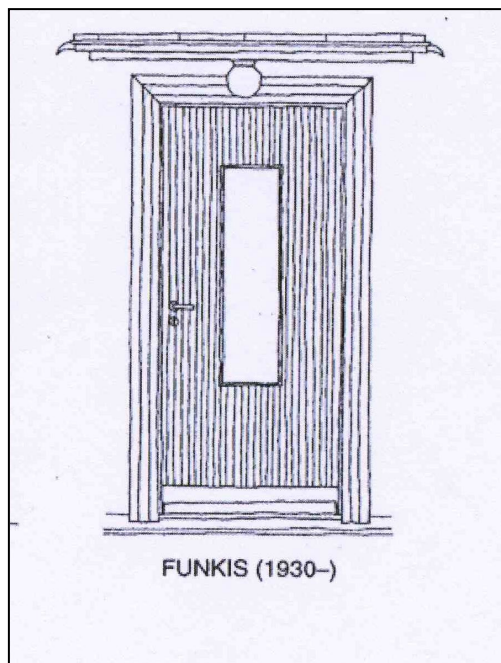

Harald Langhelles vei 3, fra ca. 1890.

Funkis

Eksempel på funkisvindu, det var også vanlig å ha tre fag ved siden av hverandre. Vinduer i bånd ble også brukt.

Tidstypisk funkisdør.

Eksempel på funiskhus med ”skjørt og genser panel”, vanlig på 1930-tallet

Farger

SVEITSERSTIL II. DEL 1860-1910	ALT 1	ALT 2	ALT 3	ALT 4
Panel	S 2020 - Y30R	S 2020 - Y20R	S 3020 - Y20R	1491 Hvit
Gerikter	1404 Mørk oker	1405 Brun	1405a - 8 : 1	1405 Brun
Vinduer	1404 Mørk oker	1405 Brun	1409 Brent umbra	1405 Brun
Dører	1402a - 8 : 1	1402a - 8 : 1	1409 Brent umbra	1405 Brun
Diverse vindskier, laftekasser, "snekker-glede"	1404 Mørk oker	1405 Brun	1405a - 8 : 1	1491 Hvit

FUNKSJONALISME	ALT 1	ALT 2	ALT 3	ALT 4
Panel	1406, lys engelskrod 1402a	S 3020 - C70Y	1419 Hvit	S 1502 - Y
Gerikter	1406, lys engelskrod 1402a	1411 Grønn umbra	1418d - 1 : 1	1413d - 1 : 1
Vinduer	1406, lys engelskrod 1402a	1410g - 1 : 16	1418d - 1 : 1	S 1502 - Y
Dører	1413c 1413e	1412 Grønn	1418d - 1 : 1	1413d - 1 : 1

GJENREISING/ HUSBANK	ALT 1	ALT 2	ALT 3	ALT 4
Panel	S 1080 - R	S 3050 - Y20R	1413c - 2 : 1	1404a 1418d
Gerikter	S 1050 - Y20R	1419 Hvit	1413c - 2 : 1	1419 Hvit
Vinduer	S 1050 - Y20R	1419 Hvit	1419 Hvit	1412 Grønn
Dører	S 1080 - R	1413b - 4 : 1	1406 Lys engelskrod	1419 Hvit

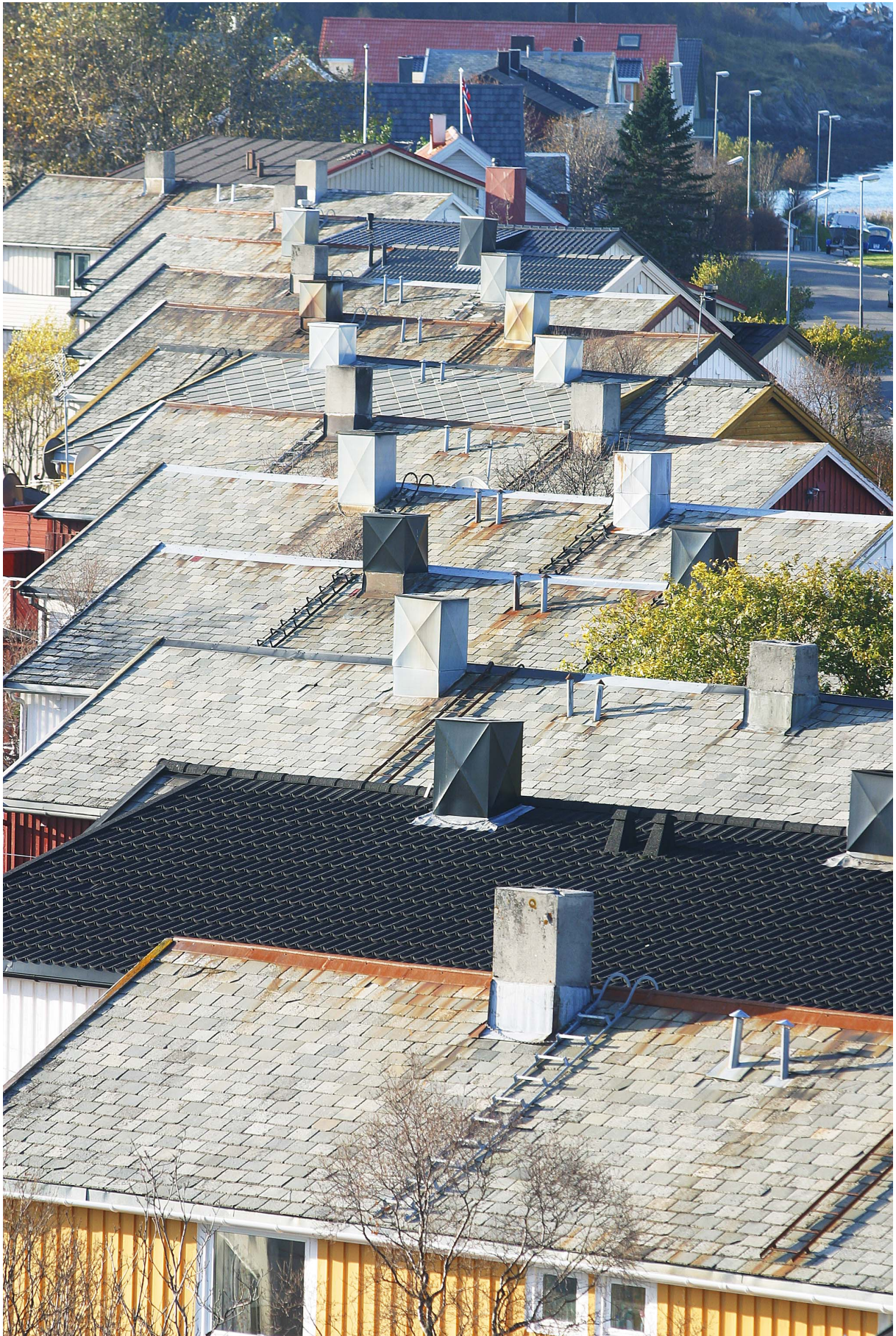
Farger på dør og portal

Husrekke i Torgny Segerstedsvei, med tilnærmet originale farger

Husrekke i Torgny Segersteds vei, det er ikke tillat å bygge ut på mønesiden ut mot veien.

Historiske bilder

Her ses eksempler på farger som har blitt brukt i Svenskebyen

Her ses det tydelig hvor stramt husene er plassert, bildet er tatt mot Fredensborgveien

Nærbilde fra oppsetting av Svenskhus type 3, her ses tydelig plassering og størrelse på vinduer, samt plassering av inngangsparti, med portal og original dør.

Nyttige linker

Dører og vinduer:

<http://www.solbakk-snekkerfabrikk.no/doerer.htm>

http://www.rorosvinduet.no/vindu_hovedside.html

http://www.byklevindu.no/index.php?m=sider&m_action=vis&id=1

<http://www.mestervindu.com/main.htm>

Utelys:

http://www.elektrotema.no/znet_utelys_3185261.htm

http://www.clasohlson.no/Product/Category.aspx?id=251516&_path=251882;251433;251138;251516

http://www.norlys.com/nor/page_products_lund.php

Alt av byggevarer:

<http://husbyggeren.no/>

Forskjellige hustyper:

<http://aspaasen.bkskole.no/5%20klasse/mappex/side1.htm..htm>

Skifertak:

http://www.hushjemhage.no/hus/hus_vedl_tak.htm

<http://www.riksantikvaren.no/?module=Articles;action=Article.publicShow;ID=2281>

<http://www.alta-skiferbrudd.no/VisNyhet.asp?Id=12>

<http://www.internettkatalogen.no/sokeorddetaljer/skifertak>

<http://home.hib.no/mediesenter/haandverk/byggeskikk/skifertekking.htm>

Skifertak som i Svenskbyen:

<http://www.alta-skiferbrudd.no/Publisering.asp?Id=79>

Div:

http://www.husnett.no/GTH_Startside.htm